

1.

Οκτώβριος 1980

Οίκος ευηγηρίας «Πάιν Ραν» Ντόιλεσταουν, Ηνωμένες Πολιτείες

Όρθια, στη νοητή γραμμή που χωρίζει το διάδρομο από το δωμάτιο, η Άννα περίμενε τη νοσοκόμα η οποία διαπραγματευόταν για λογαριασμό της. Η νεαρή κοπέλα αφουγκραζόταν και τον παραμικρό θόρυβο, πασχίζοντας να ελέγξει την αγωνία της: ψήγματα διαλόγων, ψιθύρους, το μουρμουρητό της τηλεόρασης, τριξίματα από πόρτες που δεν σταματούσαν να ανοιγοκλείνουν, τσουγκρίσματα από μεταλλικές κυλιόμενες πολυθρόνες.

Η πλάτη της είχε αρχίσει να διαμαρτύρεται, δίσταζε ωστόσο ν' αφήσει την τσάντα της. Έκανε ένα βήμα πατώντας στο κέντρο του πλακακιού από λινόλευο που οριοθετούσε την είσοδο τουωματίου. Για να πάρει θάρρος, χάιδεψε την καρτέλα με τις σημειώσεις που είχε φυλαγμένη στην τσέπη της. Είχε αραδιάσει εκεί, με ωραία, ευανάγνωστα κεφαλαία γράμματα, όλα της τα επιχειρήματα.

Η νοσηλεύτρια χάιδεψε το διάσπαρτο με λεκέδες χέρι της ηλικιωμένης γυναίκας, τακτοποίησε το σκουφάκι της και ίσιωσε τα μαξιλάρια της.

— Κυρία Γκέντελ, δέχστε τόσο λίγες επισκέψεις που δεν θα έπρεπε να τις απορρίπτετε. Δεχτείτε την. Αφήστε να κουνηθούν λίγο τα πράγματα. Θα σας βοηθήσει να ξεμουδιάσετε!

Βγαίνοντας η νοσοκόμα χαμογέλασε στην Άννα με συμπόνια. *Πρέπει να ξέρεις να τα βγάλεις πέρα με δαύτηνε. Καλή τύχη ομορφούλα*

μου. Δεν σκόπευε να τη βοηθήσει περισσότερο. Η νεαρή γυναίκα δι-
στασε. Κι όμως. Είχε προετοιμαστεί για τη συνάντηση: θα παρουσί-
αζε τα δυνατά σημεία της επιχειρηματολογίας της φροντίζοντας να
αρθρώνει αποφασιστικά την κάθε της λέξη. Το ελάχιστο φιλικό βλέμ-
μα της κατάκοιτης γυναίκας την έκανε ν' αλλάξει γνώμη. Όφειλε να
παραμείνει ουδέτερη, να εξαφανιστεί πίσω από την πασπαρτού στολή
που είχε επιλέξει το πρωί: σκωτσέζικη φούστα σε αποχρώσεις του μπεζ
και το ανάλογο σακάκι. Ένα πράγμα ήταν βέβαιο: η κυρία Γκέντελ δεν
ήταν από αυτές τις ηλικιωμένες γυναίκες που τις φωνάζεις με το μικρό
τους μόνο και μόνο επειδή όπου νάναι θα πεθάνουν. Η Άννα αποφάσι-
σε να μη χρησιμοποιήσει την καρτέλα της.

— Είναι μεγάλη μου τιμή που σας γνωρίζω κυρία Γκέντελ. Ονομά-
ζομαι Άννα Ροθ.

— Ροθ; Είστε Εβραία;

Στο άκουσμα της βαριάς βιεννέζικης προφοράς, η Άννα χαμογέλα-
σε, αρνούμενη να πτοηθεί.

— Είναι σημαντικό αυτό για σας;

— Καθόλου. Απλώς μου αρέσει να γνωρίζω την προέλευση των
ανθρώπων. Ταξιδεύω δι' αντιπροσώπου τώρα που...

Η άρρωστη προσπάθησε να ανασηκωθεί μορφάζοντας από τον
πόνον. Η Άννα αισθάνθηκε την παρόρμηση να τη βοηθήσει. Το παγω-
μένο βλέμμα την έκανε να αλλάξει γνώμη.

— Λοιπόν, είστε από το Ινστιτούτο; Είστε πολύ νέα ακόμα για να
σαπίζετε σ' αυτό το γηροκομείο επιστημόνων. Αλλά ας μη μακρηγο-
ρούμε. Ξέρουμε και οι δυο πολύ καλά τι είναι αυτό που σας φέρνει εδώ.

— Θα μπορούσαμε να σας κάνουμε μια πρόταση.

— Ηλίθιοι! Δες και το θέμα είναι οικονομικό!

Η Άννα ένωσε τον πανικό να την κυριεύει. *Προπαντός μην απα-
ντάς.* Δίστασε ακόμα και να αναπνεύσει παρά την αναγούλα που της
προκαλούσαν οι μυρωδιές των απολυμαντικών και του καφέ κακής
ποιότητας. Ποτέ της δεν είχε συμπαθήσει ούτε τους γέρους ούτε τα
νοσοκομεία. Αποφεύγοντας το βλέμμα της, η ηλικιωμένη γυναίκα πά-
λευε με μια τούφα μαλλιά, αθέατη κάτω από το μάλλινο σκούφο της.
«Πηγαίνετε δεσποινίς. Η θέση σας δεν είναι εδώ».

Στο φουαγιέ, η Άννα άφησε τον εαυτό της να καταρρεύσει πάνω σ' ένα κάθισμα από καφέ δερματίνη. Άπλωσε το χέρι στο κουτί με τα σοκολατάκια –γυμιστά με λικέρ– που ήταν ακουμπισμένο στο σκαμνάκι δίπλα της. Εκεί το είχε παρατήσει φτάνοντας· τα γλυκά ήταν κακή ιδέα: κατά πάσα πιθανότητα η κυρία Γκέντελ δεν δικαιούταν πια να τα τρώει. Το κουτί ήταν άδειο. Η Άννα πήρε την εκδίκησή της πάνω στο νύχι του αντίχειρά της. Είχε προσπαθήσει και είχε αποτύχει. Το Ινστιτούτο θα έπρεπε να περιμένει το θάνατο της χήρας προσευχόμενο σ' όλους τους θεούς του Ρήνου, να μην καταστρέψει στο μεταξύ η γυναίκα τίποτα πολύτιμο. Η νεαρή κοπέλα ήθελε τόσο πολύ να κάνει πρώτη την απογραφή του *Nachlass* του Κουρτ Γκέντελ. Ταπεινωμένη, αναλογίστηκε πόσο γελοίες ήταν οι προετοιμασίες που είχε κάνει. Τελικά την είχαν διώξει μ' ένα απλό νεύμα του χεριού.

Έσκισε σε μικρά κομματάκια την καρτέλα με τις σημειώσεις και τα έχωσε ένα ένα στις θήκες του άδειου κουτιού από τα σοκολατάκια. Την είχαν προειδοποιήσει για τους απότομους τρόπους της χήρας Γκέντελ. Κανένας μέχρι τότε δεν είχε καταφέρει να τη λογικέψει, ούτε οι οικείοι της, ούτε καν ο ίδιος ο διευθυντής του Ινστιτούτου. Ήταν δυνατόν αυτή η παλαβιάρια να γαντζώνεται με αυτό τον τρόπο σ' ένα θησαυρό που ανήκε σε ολόκληρη την ανθρωπότητα; Για ποιον περνούσε τον εαυτό της; Η Άννα σηκώθηκε. *Χαμένη ξεχαμένη, ξαναπάω μέσα.*

Χτύπησε ελαφρά την πόρτα και μπήκε στο δωμάτιο. Η κυρία Γκέντελ δεν έδειξε καμιά έκπληξη για την εισβολή στο δωμάτιο.

— Δεν είστε ούτε τρελή ούτε άπληστη. Στην πραγματικότητα το μόνο που θέλετε είναι να προκαλέσετε! Αυτή η μικρή δυνατότητα που έχετε να προκαλέσετε κάποια ενόχληση, είναι το μόνο που σας έχει απομείνει.

— Κι αυτοί; Τι σκαρφίστηκαν αυτή τη φορά; Να μου στείλουν μια τυχαία γραμματέα για να μπλεχτεί στα πόδια μου; Μια ευγενική νεαρή κοπέλα, που δεν είναι ιδιαίτερα όμορφη για να μην προκαλέσουν τις ευαισθησίες μου ως γριάς;

— Έχετε πλήρη συνείδηση της σημασίας αυτών των αρχείων για τις επερχόμενες γενιές.

— Ξέρετε κάτι; Τις επερχόμενες γενιές τις έχω γραμμένες! Και τα αρχεία σας, μπορεί και να τα κάψω. Ειδικά κάποια γράμματα της πεθεράς μου, πολύ θα ήθελα να τα χρησιμοποιήσω για κωλόχαρτα.

— Δεν έχετε το δικαίωμα να καταστρέψετε αυτά τα έγγραφα!

— Τι νομίζουν στο IAS; Ότι η χοντρή Αυστριακιά είναι ανίκανη να αξιολογήσει την αξία αυτών των εγγράφων; Έζησα κοντά σε αυτόν τον άνθρωπο για περισσότερα από πενήντα χρόνια. Έχω απόλυτη συνείδηση του μεγαλείου του! Πέρασα τη ζωή μου σέρνοντας τα βάρη του και γυαλίζοντας το στέμμα του! Είστε κι εσείς σαν όλους αυτούς τους σφιχτοκόλμηδες του Πρίνστον, αναρωτιέστε γιατί μια ιδιοφυΐα σαν κι αυτόν παντρεύτηκε μια σκρόφα σαν εμένα; Δεν έχετε παρά να απευθυνθείτε στις επερχόμενες γενιές για να λάβετε απάντηση! Κανένας δεν αναρωτήθηκε ποτέ εγώ τι του βρήκα!

— Είστε οργισμένη αλλά δεν έχετε πραγματικά κάτι ενάντια στο Ινστιτούτο.

Η χήρα Γκέντελ την κάρφωσε με τα ξεθωριασμένα γαλάζια μάτια της που, σπαρμένα όπως ήταν με κόκκινες φλεβίτσες, ταίριαζαν απόλυτα με το λουλουδάτο νυχτικό της.

— Πέθανε κυρία. Κανείς δεν μπορεί να κάνει τίποτα γι' αυτό.

Η ηλικιωμένη γυναίκα στριφογύρισε τη βέρα στο κιτρινωμένο της δάχτυλο.

— Από πιο συρτάρι με ντοκτορά σας έχουν βγάλει;

— Δεν έχω ιδιαίτερα επιστημονικά προσόντα. Είμαι απλά μια αρχειοθέτρια στο IAS.

— Ο Κουρτ κρατούσε όλες του τις σημειώσεις σε Γκάμπελσπεργκερ, μια ξεχασμένη μέθοδο στενογραφίας. Αν σας έδινα τις σημειώσεις του, δεν θα ξέρατε τι να τις κάνετε!

— Ξέρω καλά την Γκάμπελσπεργκερ.

Τα χέρια της άφησαν το δαχτυλίδι κι άρπαξαν το γιακά της ρόμπας της.

— Είναι δυνατόν; Δεν πρέπει να υπάρχουν περισσότεροι από τρεις άνθρωποι πάνω στη γη...

— *Meine Großmutter war Deutsche. Sie hat mir die Schriftbeigebracht.*

— Νομίζουν ότι είναι πονηροί! Πιστεύουν ότι θα σας εμπιστευθώ

επειδή ξέρετε να ψελλίζετε λίγα γερμανικά. Προς πληροφορίαν σας, δεσποινίς αρχαιοθέτρια, είμαι Βιεννέζα, όχι Γερμανίδα. Και μάθετε ότι οι τρεις άνθρωποι που είναι σε θέση να μεταφράσουν την Γκάμπελ-σπεργκερ δεν είναι μεταξύ των δέκα που μπορούν να κατανοήσουν τον Κουρτ Γκέντελ. Εξάλλου, ούτε εσείς ούτε εγώ έχουμε αυτή την ικανότητα.

— Δεν ισχυρίζομαι κάτι τέτοιο. Θα ήθελα να φανώ χρήσιμη καταλογογραφώντας τα περιεχόμενα του *Nachlass* έτσι ώστε κάποιιο άλλοι, άνθρωποι που έχουν αυτή την ικανότητα, να το μελετήσουν. Δεν πρόκειται ούτε για καπρίτσιο, ούτε για ληστεία· είναι απλή ένδειξη σεβασμού, κυρία.

— Μην καμπουριάζετε. Σας γερνάει. Ισιώστε το κορμί σας.

Η νεαρή γυναίκα διόρθωσε τη στάση της. Μια ζωή δεν είχε σταματήσει ν' ακούει φωνές πίσω απ' την πλάτη της: «Άννα ισιωσε το κορμί σου».

— Από πού ήταν αυτές οι σοκολάτες;

— Πώς το μαντέψατε;

— Απλή λογική. Πρώτον μοιάζετε ευγενική και καλοανατεθραμμένη· δεν θα ερχόσασταν ποτέ με άδεια χέρια. Δεύτερον...

Της έδειξε με το πηγούνι κατά την πόρτα. Η Άννα γύρισε: ένα μικροκαμωμένο πλάσμα περίμενε υπομονετικά στο άνοιγμα. Το ανγκορά πουλόβερ της είχε λεκέδες σοκολάτας.

— Αντέλ, είναι ώρα για το τσάι.

— Έρχομαι Γκλάντις. Αφού επιμένετε να είστε χρήσιμη δεσποινίς, βοηθήστε με να βγω από αυτό το χρωμιωμένο φέρετρο.

Η Άννα έφερε κοντά την κυλιόμενη πολυθρόνα, κατέβασε το μεταλλικό προστατευτικό χερούλι και τράβηξε τα σεντόνια. Δίσταζε να αγγίξει την ηλικιωμένη γυναίκα. Αυτή έστριψε το κορμί της, πάτησε με τα τρεμάμενα πόδια της στο πάτωμα κι ύστερα ενθάρρυνε με ένα χαμόγελο τη νεαρή γυναίκα, για να την βοηθήσει. Η Άννα την πήρε από το μπράτσο. Μόλις εγκαταστάθηκε στην πολυθρόνα, η Αντέλ αναστέναξε από ευχαρίστηση. Αναστέναξε και η Άννα –από ανακούφιση– έκπληκτη που δεν είχε δυσκολευτεί να επαναλάβει κινήσεις που θεωρούσε ότι είχαν σβηστεί από τη μνήμη της. Η Ζοζέφα, η γιαγιά της,

άφηνε στο πέρασμά της το ίδιο άρωμα λεβάντας. Απόδιωξε τη νοσταλγική ανάμνηση· ένα σφίξιμο στο λαιμό ήταν μικρό τίμημα για μια τόσα πολλά υποσχόμενη πρώτη επαφή.

— Θέλετε πραγματικά να με ευχαριστήσετε δεσποινίς Ροθ; Την επόμενη φορά να μου φέρετε μια μπουκάλα μπέρμπον. Μόνο σέρι καταφέρνουν να μπάσουν λαθραία εδώ μέσα. Απεχθάνομαι το σέρι. Άλλωστε, ανέκαθεν αντιπαθούσα τους Εγγλέζους.

— Δηλαδή, μπορώ να ξανάρθω;

— *Mag sein...*